

Маріупольський
університет

«Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики»

Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-
практичної конференції

31 травня 2024

Київ 2024

УДК 34(063)

ББК 67Я431

«Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики»: Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 226 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 19.06.2024).

Організаційний комітет:

Голова	Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;
Заступник голови	Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;
Члени оргкомітету:	Вікторія ГРИГОР'ЄВА, завідувач кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету, доктор економічних наук, професор; Марія ПОЖИДАЄВА, професор кафедри права, доктор юридичних наук,; Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук; Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КОВЕЙНО, старший викладач кафедри права; Вікторія КОНОВАЛОВА, адвокат, Голова Ради відділення Асоціації правників України в Донецькій області

Збірник містить матеріали XII Міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики», яка відбулася 31 травня 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми теорії та практики сучасного державотворення та правотворення в Україні в умовах становлення та розвитку національної правової системи в галузях конституційного, адміністративного, міжнародного, цивільного, кримінального, кримінально-процесуального, господарського, фінансового, екологічного, трудового права, а також загальної теорії та історії держави і права.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики сучасного розвитку державотворення та правотворення в Україні. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

МІТЮШКІНА Христина,
кандидат економічних наук, доцент
Маріупольського державного університету

АНТРОПОГЕННЕ НАВАНТАЖЕННЯ ТА СТАН АТМОСФЕРИ В МІСТАХ УКРАЇНИ

Негативні зміни, що відбуваються в навколишньому середовищі, вважаються екологічними ризиками життєдіяльності населення та є об'єктом досліджень багатьох країн світу. Забруднення повітря залишається однією з найгостріших проблем у світі, і Україна не є винятком. Основними джерелами викидів забруднюючих речовин та парникових газів в Україні є транспортні засоби, теплоенергетика, видобувна та переробна промисловість, а також виробництво коксу.

Промисловий сектор України є важливою складовою економіки країни та забезпечує значну частину валового внутрішнього продукту [1]. Разом з цим, саме промисловість є основним джерелом антропогенного впливу та екологічних змін в Україні. Промислова діяльність може призводити до різних типів викидів, які негативно впливають на навколишнє середовище. Хімічні і фізичні забруднення, які потрапляють у навколишнє середовище внаслідок промислової діяльності, можуть бути різного характеру і мати різний вплив на природу та здоров'я людей.

Основними причинами незадовільної, а часто і небезпечної якості повітря в населених пунктах є[2]:

- невідповідність міської інфраструктури сучасним вимогам;
- недотримання підприємствами технічного режиму експлуатації пилогазоочисного обладнання;
- невиконання заходів щодо зниження викидів до нормативних рівнів, повільні темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів, відсутність санітарно-захисних зон між промисловими та житловими територіями.

За даними Європейського бюро ВООЗ, забруднення повітря викликає близько 10% респіраторних захворювань у дітей, 3-7% нових випадків хронічних обструктивних захворювань дихальних шляхів і 3-15% нових випадків бронхіальної астми. Бронхіальна астма стане третьою основною причиною передчасної смерті у світі [3].

Найбільше під впливом несприятливих факторів страждають мешканці великих промислових агломерацій та міст-мільйонників. В Україні встановлено Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 827 від 14 серпня 2019 року. Водночас, темпи імплементації Порядку були повільними, і на сьогоднішній день основним суб'єктом моніторингу є мережа гідрометеорологічної служби, яка підпорядкована Державній службі України з надзвичайних ситуацій (ДСНС)[4].

Слід зазначити, що внесок вихлопних газів у забруднення повітря значно зріс, особливо у великих містах України, при незначному збільшенні промислових викидів в атмосферу через постійне збільшення кількості автотранспорту. В той же час, моніторингові спостереження за гранично допустимими викидами в основному проводяться лише для максимальних разових концентрацій небезпечних хімічних речовин в атмосферному повітрі. Середньодобові концентрації небезпечних хімічних речовин визначаються розрахунковим шляхом, що не дозволяє достовірно визначити середньодобові концентрації, розрахувати ризики та прийняти відповідні управлінські рішення.

Отже, автотранспорт також є значним забруднювачем повітря в містах. Викиди вихлопних газів автотранспорту становлять в середньому 40-45% забруднення повітря в Україні, а в містах - понад 50%, у великих містах (0,5-1,5 млн. мешканців) - 55-70%, у дуже великих містах (кілька мільйонів мешканців) - понад 85%. Вантажні та легкові автомобілі викидають близько 2 млн. тонн токсичних речовин на рік (загалом понад 200), в тому числі канцерогенні вуглеводні та формальдегід, які негативно впливають на центральну нервову

систему; експерти ВООЗ вважають, що вихлопні гази автомобілів відповідальні за 70% дитячих захворювань і понад 60% захворювань дорослих [5].

Оцінка забруднення повітря сьогодні здійснюється за допомогою Комплексного індексу забруднення атмосферного повітря (КІЗА), який використовує одноразові показники як на стаціонарних станціях Гідрометеорологічної служби, так і на пересувних станціях обласного лабораторного центру для визначення п'яти основних забруднюючих речовин в атмосфері (SO₂, NO₂, NO₃, SO₄). (SO₂, NO_x, CO₂, пил та сажа). Розрахунки КІЗА ґрунтуються на принципі, що на рівні ГДК всі небезпечні речовини мають однаковий вплив на здоров'я людини, а при вищих концентраціях ступінь небезпеки зростає з різною швидкістю залежно від класу небезпеки речовини. Наразі це єдиний доступний інструмент для оцінки впливу забруднення повітря на захворюваність населення на певній території (таблиця 1) [6].

Таблиця 1

Комплексний індекс забруднення атмосферного повітря (КІЗА) міст України у 2021 та 2023 роках.

№ з/п	Місто	КІЗА		№ з/п 2021	Місто	КІЗА		№ з/п 2021	Місто	КІЗА	
		2021	2023			2021	2023			2021	2023
1	Кам'янське	13,7	9,8	14	Краматорськ	6,8	11,2	27	Тернопіль	3,9	3,9
2	Маріуполь	13,7	-	15	Суми	6,6	6,1	28	Хмельницький	3,7	2,3
3	Одеса	11,8	8,2	16	Рівне	6,3	5,2	29	Чернігів	3,7	3,5
4	Дніпро	11,0	8,9	17	Черкаси	6,2	4	30	Олександрія	3,4	3,6
5	Кривий Ріг	10,8	5,4	18	Рубіжне	5,6		31	Чернівці	3,4	2,5
6	Київ	9,2	5,7	19	Северодонецьк	5,5	-	32	Івано-Франківськ	3,4	3,3
7	Миколаїв	8,5	8,6	20	Слов'янськ	5,4	7	33	Світловодськ	3,3	2,3
8	Вінниця	8,1	7,6	21	Лисичанськ	5,2	-	34	Харків	3,2	2,6
9	Запоріжжя	7,8	7,9	22	Ужгород	4,9	6,4	35	Обухів	3,1	2,1
10	Херсон	7,5	6,7	23	Полтава	4,5	4	36	Бровари	3,0	3,0
11	Луцьк	7,3	7,0	24	Біла Церква	4,3	3,6	37	Ізмаїл	2,8	3,0
12	Кременчук	7,0	2,4	25	Житомир	4,2	4	38	Горішні Плавні	2,0	1,6
13	Львів	6,9	8,8	26	Кропивницький	4,1	4,6				

Слід зазначити, що рівень забруднення атмосфери вважається низьким при КІЗА менше 5,0; підвищеним – при КІЗА від 5,0 до 7,0; високим – при КІЗА від 7,0 до 14,0; дуже високим – при КІЗА від 14,0 та вище [6].

Дані таблиці 1 показують суттєві зміни індексу по містах України, оскільки відображають довоєнну ситуацію й стан атмосфери міст в умовах війни. По перше, різницю можна побачити відповідно до тих міст, що наразі є окупованими (промисловість практично знищено). По-друге, по деяким містам країни (Кам'янське, Одеса, Дніпро, Кривий Ріг інші) спостерігається суттєве зниження індексу, але на жаль, це відбувається не через впровадження інноваційних заходів щодо екологізації, а за рахунок знищення, або пошкодження об'єктів промислової та енергетичної інфраструктури. Дослідження КІЗА до 2022 року показували, що індекс зростав в усіх досліджуваних містах. Це може свідчити про інтенсифікацію використання автотранспорту, враховуючи, що вплив стаціонарних забруднювачів за останні довоєнні роки значно зменшився. Загальний рівень Індексу забруднення повітря в Україні у 2021 році становив 7,1 бали, що оцінюється як високий. У 2023 – 6,6 [6].

Слід зазначити, що міста Дніпро, Запоріжжя та Кривий Ріг є потужними промисловими містами з процвітаючою металургійною промисловістю, підприємства якої є основними стаціонарними забруднювачами повітря. Проте за останній період багато металургійних підприємств удосконалили свої системи пило- та газоочищення, а деякі припинили свою діяльність, що значно зменшило їхній вплив на забруднення повітря. Отже, сподіваємось, що повосенне відновлення країни буде здійснюватися на інноваційних засадах політики сталого

розвитку, що сприятиме підвищенню всіх соціально-економічних показників, зокрема якості навколишнього середовища.

Література:

1. Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 р. № 878-р. Урядовий кур'єр. 13 грудня 2017. № 235. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR170878>
2. Довкілля України 2022. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm
3. ВООЗ попереджає: до 2030 року людству загрожує сплеск хронічних захворювань. URL: https://tsn.ua/nauka_it/vooz-poperedzhaye-do-2030-roku-lyudstvu-zagrozhuje-splesk-hronichnih-zahvoryuvan-2183938.html
4. Постанова Кабінету Міністрів України № 827 від 14 серпня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2019-%D0%BF#Text>
5. Стан атмосферного повітря і неінфекційна захворюваність. URL: http://cgz.vn.ua/problematika-gromadskogo-zdorovya/problematika-gromadskogo-zdorovya_455.html
6. Інформація про якість атмосферного повітря в населених пунктах за даними мережі спостережень гідрометеорологічних організацій у першому півріччі 2021, 2023 років. URL: <https://data.gov.ua/dataset/3eda331d-d4ec-4e7f-b11b-f21fe1f56239>